

**ÖZEL HAYATIN KORUNMASI MENFAATI KAPSAMINDA
MEDENÎ YARGILAMADA
ALENİYET İLKESİNİN SINIRLANDIRILMASI**

Dr. Öğr. Üyesi Pınar ÇİFTÇİ*

Öz

Âdil yargılanma hakkının unsurlarından birisi olan aleniyet ilkesi, yargılama hukukumuzda egemen olan anayasal temel haklardan birisidir. Bu kapsamda yargılamanın tarafı olmayan üçüncü kişilerin yargılamayı takip edebilmeleri ve sonucunda verilen hükmü öğrenebilmeleri mümkün hâle gelir. Bununla birlikte, temel bir hak olarak kişilik hakları ve özel hayatın gizliliğinin korunması gereği ile birlikte aleniyet ilkesinin sınırlandırılması kabul edilmektedir. Bu kapsamda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile bu sebebe dayanarak gizli yargılama yapılmasını mümkün kılarken, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Anayasa'da buna ilişkin özel sınırlandırma sebebi bulunmaz. Bu çalışmada da söz konusu bu normatif kurallar ve özellikle Anayasa Mahkemesi uygulaması ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler

Aleniyet ilkesi, âdil yargılanma hakkı, özel hayatın korunması hakkı, aleniyetin sınırlandırılması, temel hakların çatışması

**RESTRICTION OF THE PRINCIPLE OF PUBLICITY IN
CIVIL PROCEEDINGS BASED ON THE INTEREST OF
PROTECTION OF PRIVATE LIFE**

Abstract

One of the elements of the fair trial, the principle of publicity is an elementary constitutional fundamental rights dominates the civil procedural

* Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi (e-posta: pnr.ciftci@gmail.com) (Makalenin Geliş Tarihi: 16.08.2018) (Makalenin Hakemlere Gönderim Tarihleri: 16.08.2018-17.08.2018/ Makale Kabul Tarihleri: 11.10.2018-30.08.2018)

law. In this context, it is possible for third parties who are not a party to the proceedings to follow the proceedings and to learn the judgment given as a result. However, as a fundamental right, protection of personality rights and confidentiality of private life is accepted as a restriction of publicity principle. In this context, it is possible to make closed proceedings on the grounds of the European Convention on Human Rights, but there is no specific limitation on the Code of Civil Procedure (HMK) and the Constitution. In this study, these normative rules and Constitutional Court's practice will be discussed.

Keywords

Principle of publicity, right to a fair trial, the right of privacy, restriction of publicity, conflict of fundamental rights.

GİRİŞ

Aleniyet ilkesi, hemen her yargılama sisteminde kabul edilen genel bir yargılama ilkesidir. Pek çok hukuk sistemi için genel bir yargılama ilkesi olmanın da ötesinde, anayasalarda yer verilen yargısal güvencelerden birisini teşkil eder¹. Bununla birlikte, meşru birtakım sebeplerle aleniyetin sınırlandırılmasına pek çok hukuk sistemi ılımlı yaklaşır. Hatta bazı durumlarda, aleniyetin sınırlandırılması başka yargısal hakların, güvencelerin veya temel hakların korunması bakımından bir zaruret teşkil eder. İnceleme konumuz kapsamında da, bu meşru menfaatler arasından özel hayatın korunması meşru sebebi seçilerek buna dayanılarak aleniyetin sınırlandırılması konusu üzerinde durulacaktır.

Çalışmamızda özellikle özel hayatın korunması sebebinin tercih edilmesinde, 2017 yılında verilmiş bir Anayasa Mahkemesi içtihadı önemli rol

¹ Aleniyet ilkesinin, âdil yargılanma hakkının bir unsuru olarak yargısal bir temel hak niteliğinde olduğu konusunda bkz. **Atalay**, Esra: “Yargısal Temel Haklar”, Prof. Şükrü Postacıoğlu’na Armağan, İzmir 1997, s. 452.

İsviçre hukukunda, aleniyet ilkesi hukuk devletinin bir sonucu olarak genel bir yargılama ilkesi ve garantisi olarak kabul edilir. Bu konuda bkz. **Gehri**, Myriam A./**Kramer**, Micheal: ZPO Kommentar, Orell Füssli Verlag, Zürich 2011, s. 131; **Hurni**, Christoph (Hrsg: **Hausheer**, Heinz/**Walter**, Hans Peter): Zivilprozessordnung, Berner Kommentar, Stämpfli Verlag, Bern 2012, Art. 54, N. 1; **Leuenberger**, Christoph/**Uffer Tobler**, Beatrice: Schweizerisches Zivilprozessrecht, Stämpfli Verlag, Bern 2010, s. 133; **Schenker (Baker & McKenzie)**, Schweizerische Zivilprozessordnung, Stämpfli Verlag, Bern 2010, Art. 54, N. 1; **Walder-Richli**, Hans Ulrich: Zivilprozessrecht, Schultess 2009, s. 249.

Alman hukukunda aleniyet ilkesinin anayasal temelleri ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile ilgili ilişkisi bakımından bkz. **Arnold**, Stefan: “Zum Grundsatz der Öffentlichkeit im Zivilverfahren”, Europäische und internationale Dimension des Rechts, Festschrift für Daphne-Ariane Simotta, 2012, s. 11-12, 26-27; **Klein**, Stefanie: Die Grundsätze der Öffentlichkeit und Mündlichkeit im Zivilprozeß im Spannungsfeld zum Recht auf informationelle Selbstbestimmung (Diss., Univ., Köln, 1995), Köln 1995, s. 11-12; **Kleinknecht**, Theodor: “Öffentlichkeit der Hauptverhandlung und Schutz der Persönlichkeit”, Festschrift für den scheidenden Präsidenten des Oberlandesgerichts Nürnberg, Dr. Maximilian Nüchterlein, 1978, (Schutz der Persönlichkeit) s. 176-177; **Kleinknecht**, Theodor: “Schutz der Persönlichkeit des Angeklagten durch Ausschluss der Öffentlichkeit in der Hauptverhandlung”, Festschrift Erich Schmidt-Leichner zum 65. Geburtstag, 1978, (Schutz der Persönlichkeit-Hauptverhandlung), s. 112-113; **Pantazopoulos**, Anthanassios: “Der Öffentlichkeitsgrundsatz in Zivilprozess”, ZZPInt 2008, C. 13, s. 321-322; **Pieroth**, Bodo: “Gerichtsöffentlichkeit und Persönlichkeitsschutz Zur Fragwürdigkeit des § 169 S. 2 GVG”, Recht der Persönlichkeit 1996, s. 254-255.

oynamıştır. Zira bu içtihatla, yerel mahkeme, başvuruçunun -özel hayatın korunması kapsamında- talep ettiği yargılamanın gizli yapılması talebini reddetmiş; Anayasa Mahkemesi de, yaptığı inceleme sonucunda yerel mahkemenin bu ret kararının başvuruçunun özel hayatının korunması hakkını ihlâl ettiğine kanaat getirmiştir. Bu içtihatla birlikte, kanaatimizce hukuk sistemimiz açısından oldukça önemli bir adım atılmıştır. Zira -aşağıda üzerinde durulacağı gibi-, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'muzda, özel hayatın korunması menfaatine yönelik olarak alenîyetin sınırlandırılmasına imkân veren özel bir sınırlandırma sebebi öngörülmemiştir. Benzer şekilde hukuk uygulamamızda da, yerel mahkemelerin özel hayatın korunması menfaati sebebiyle, alenîyetin yargılamada sınırlandırılmasına yönelik genel bir eğilimlerinin bulunduğunu ifade etmek oldukça güçtür. Bu durum ise, temel hakların güçlü bir şekilde uygulanmaya çalışıldığı günümüzde, bazı durumlarda kişinin özel hayatının korunması hakkının ihlâl edilmesine sebebiyet vermektedir. Bu ihlâlin de, Anayasa Mahkemesi'nin kararında olduğu gibi temel bir hak ihlâlüne dönüşeceği aşikârdır. Bu sebeplerle, hukuk uygulamamızda yaygın olmayan, yargılama prosedüründe özel hayatın korunması menfaati karşısında alenîyet ilkesinin sınırlandırılması ihtiyacının güncel Anayasa Mahkemesi içtihadının ardından gündeme alınması kanaatimizce gereklidir. Bu çerçevede özel hayatın korunmasına yönelik meşru sınırlandırma sebebi, sınırlandırmanın şekli, mevzuatımızdaki ilgili düzenlemeler ve karşılaştırmalı hukuktaki durum incelendikten sonra söz konusu Anayasa Mahkemesi kararı değerlendirilecektir.

I. ALENİYET İLKESİ VE SINIRLANDIRILMASI

Alenîyet ilkesi hem Anayasa'da (Ay m. 141) hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS m. 6) kapsamında medenî yargılama hukukunda yargısal temel haklar kapsamında kabul edilmektedir^{2, 3}. Alenîyet ilkesi,

² **Aktepe Artık**, Sezin: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Medeni Usul Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı, Seçkin, Ankara 2014, s. 305 vd.; **Atalay**, s. 452; **Arslan**, Ramazan/**Yılmaz**, Ejder/ **Taşpınar Ayvaz**, Sema: Medenî Usul Hukuku, 1. Baskı, Yetkin, Ankara 2016, s. 146; **Budak**, Ali Cem/**Karaaslan**, Vural: Medenî Usul Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 67; **Demircioğlu**, Yaşar: Medenî Usul Hukukunda İnsan Hakları ve Adil Yargılanma Hakkı Güvenceleri, Yetkin Yayınları, Ankara 2007, s. 365-366; **Erdönmez**, Güray: Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2017, s. 896; **Görgün**, Şanal: Medenî Usûl Hukuku, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2016, s. 342; **Harris**, D. J./**O'Boyle**, M./**Bates**, E. P./**Buckley**, C. M.: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku, Oxford Univ. Press, 2009 (Avrupa Konseyi, 2012, Türkçe baskı), s. 274; **Kurt Konca**, Nesibe:

özellikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraf olan *hukuk devletlerince* kabul edilmiş temel bir yargısal haktır⁴. Bu ilke menfaat sahibi olmasalar dahi, isteyen herkesin duruşmaları izleyebilmesine, mahkeme kararlarına erişebilmesine imkân tanıyarak yargılamaların gizli şekilde yürütülmemesini güvence altına alır⁵. Bu yönüyle bu temel ilke, demokrasinin yargılama prosedüründeki görünüm şekli olarak ifade edilir⁶ ve hukukî güvenliğin sağlanmasına da hizmet eder⁷. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarında çoğu kez aleniyet ilkesinin, kamusal denetim olmaksızın yargılamanın gizlilik içerisinde yürütülmesine karşı yargılamanın taraflarını koruma amacına hizmet ettiği; ilkenin, aynı zamanda mahkemelere karşı olan güvenin

Medeni Usul Hukukunda Aleniyet İlkesi, Seçkin, Ankara 2009, s. 51-52, 59-60; **Kuru**, Baki: İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, Ankara 2017, s. 48; **Pekcanitez**, Hakan: “Medeni Usul Hukukunda Aleniyet İlkesi”, İzBD, Ekim/1999, (Aleniyet İlkesi), s. 26-27; **Tanrıver**, Süha: Medenî Usul Hukuku, C. I, Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması, Yetkin Yayınları, Ankara 2016, s. 373; **Yılmaz**, Ejder: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2013, s. 315.

³ Yargısal temel haklar ise, yargılama faaliyeti alanında insan hakları ve anayasadaki maddî temel hakların gerçekleştirilmesine hizmet eden yardımcı temel haklar olarak tanımlanmaktadır (**Atalay**, s. 441).

⁴ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Ballon**, Oskar J.: “Die Öffentlichkeit im österreichischen Zivilverfahrensrecht und der österreichische Vorbehalt zu Art. 6 EMRK”, Wege zur Globalisierung des Rechts, Festschrift für Rolf A. Schütze zum 65. Geburtstag, Münih 1999, (Die Öffentlichkeit), s. 77-78; **Kurt Konca**, s. 51-56. Ayrıca bkz. **İnceoğlu**, Sibel: “Adil Yargılanma Hakkı”, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme, 3. Baskı, Beta, İstanbul 2013, (Adil Yargılanma Hakkı), s. 272-277; **Pantazopoulos**, s. 323-324.

⁵ **Aktepe Artık**, s. 305-306; **Budak/Karaaslan**, s. 67-68; **Hurni**, Art. 54, N. 6; **Kurt Konca**, Nesibe: “Medeni Usul Hukukunda Aleniyet İlkesinin Sınırlandırılması”, Medenî Usul ve İcra İflâs Hukukçuları Toplantısı - XII (18-19 Ekim 2014, Isparta), SDÜHFD MİHBİR Özel Sayısı, C. 4, S. 2, 2014, (Aleniyetin Sınırlandırılması), s. 66; **Pekcanitez**, Aleniyet İlkesi, s. 22; **Erdönmez**, Pekcanitez Usul, s. 895; **Pekcanitez**, Hakan: “Medeni Yargıda Adil Yargılama”, İzBD 1997/Nisan, (Adil Yargılanma Hakkı), s. 43; **Rechberger**, Walther: “Relations Between Parties, Judges and Lawyers. Modern Civil Procedure and the Balance of Procedural Forces”, XII Congreso Mundial de Derecho Procesal, Vol. III, La relación entre las partes, los jueces y los abogados, Universidad Nacional Autónoma de México, México 2005, s. 183; **Tanrıver**, s. 374; **Yılmaz**, s. 318. Aleniyet ilkesinin genel olarak hizmet ettiği amaçlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Kurt Konca**, s. 23-33.

⁶ **Demircioğlu**, s. 366; **Pantazopoulos**, s. 322-323; **Pekcanitez**, Aleniyet İlkesi, s. 23; **Pieroth**, s. 254.

⁷ **Arnold**, s. 26.

sağlanmasına yardımcı olduğu ve bu şekilde yargılamanın saydamlaştırılıp gözle görülür hâle getirilmesi suretiyle Sözleşme ile hüküm altına alınan ve her demokratik toplumun temel ilkelerini ifade eden âdil yargılanma hakkının gereklerinin yerine getirilmesi sağlanacağı belirtilmektedir⁸. Gerçekten de alenîyet ilkesi, yargının demokratik karakterini ifade eder⁹. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda ise, alenîyet ilkesi “*Yargılamaya Hâkim Olan İlkeler*” başlığı altında 28. maddede ayrıca düzenlenmiştir. Maddenin ilk fıkrasında, duruşmaların ve kararların bildirilmesinin alenî olacağına ilişkin genel hükmü düzenlenmiş; diğer fıkraları ise alenîyetin mahkeme tarafından kaldırılmasını, yani sınırlandırılmasının koşullarını ve bu kurum çerçevesinde uygulanacak diğer hususları hüküm altına almıştır¹⁰. Aynı zamanda tarafların dava dosyasını inceleme ve örnek alma yetkisi de (HMK m. 158), alenîyet ilkesinin bir diğer görünüm şekli olarak kabul edilir¹¹.

Alenîyet ilkesi her ne kadar yargılama prosedüründe oldukça önemli bir fonksiyon üstlense de, bazı durumlarda bu ilkenin sınırlandırılması ihtiyacı doğabilmektedir¹². Bu gereklilik esasen alenî yargılanma hakkının temelini oluşturan âdil yargılanma hakkı ile diğer bazı temel hakların çatışması sonucunda doğar. Örneğin ailenin, özel hayatın, ticarî sırların, devlet sırlarının korunması gibi sebeplere dayanılarak yargılama sürecinde alenîyetin sınırlandırılabilceği genel olarak kabul edilir. Zira yukarıda sözü edilen meşru sebepler de, özünü temel haklara dayandırır ve bu durumda alenî yargılanma bağlamında âdil yargılanma hakkı ile diğer bazı temel haklar arasında bir çatışma yaşanır. Örneğin bazı durumlarda ticarî bir sırrın yargılamada alenî hâle gelmesi, mülkiyet hakkını ihlâl edebileceği için burada mülkiyet hakkı ile âdil yargılanma hakkı arasında bir denge sağlanmaya çalışır ve dava

⁸ *Axen v Germany*, 08.12.1983, 8273/78, § 25. Benzer yönde diğer bazı kararlar için bkz. *Pretto and Others v Italy*, 08.12.1983, 7984/77, § 21; *B. and P. v United Kingdom*, 24.4.2001, 36337/97, 35974/97 (bu kararlar hakkında bkz. **Gözübüyük**, A. Şeref/ **Gölcüklü**, Feyyaz: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Avrupa İnsan Hakları İnceleme ve Yargılama Yöntemi, Turhan Kitabevi, Ankara 2013, s. 288.)

⁹ **Aktepe Artık**, s. 306; **Erdönmez**, Pekcanitez Usûl, s. 896; **Kurt Konca**, s. 1.

¹⁰ Öğretide **Yılmaz** her ne kadar maddede *duruşmaların* alenîyetinin temel olarak düzenlendiğini belirtse de, bu ifadenin geniş anlamda *yargılamanın* alenîyeti olduğuna vurgu yapmaktadır. Bu konuda bkz. **Yılmaz**, s. 315.

¹¹ **Alangoya**, H. Yavuz/**Yıldırım**, Kamil/**Deren-Yıldırım**, Nevhis: Medenî Usul Hukuku Esasları, 7. Baskı, İstanbul 2009, s. 189. Bununla birlikte taraf alenîyeti kapsamında dava dosyasını inceleme hakkı ve örnek alma yetkisi alenîyet ilkesinden ziyade hukukî dinlenilme hakkı ile ilişkilidir. Bu konuda bkz. aşa., dn. 59.

¹² Sınırlandırma sebepleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Kurt Konca**, s. 241-320; **Kurt Konca**, Alenîyetin Sınırlandırılması, s. 65-95.

dosyası hakkında kısmen gizlilik kararı verilebilir¹³. Birazdan aşağıda üzerinde durulacağı gibi, özel hayatın korunması hakkı bu meşru sebepler arasında sayılır.

II. ALENİYETİN SINIRLANDIRILMASI SEBEPLERİ

A. Genel Olarak Sınırlandırma Sebepleri

Yargılamanın her zaman alenî yapılması, birtakım temel haklarla ve değerlerle çatışabileceği için bazı durumlarda duruşmaların gizli yapılabilmesi, dava dosyasındaki birtakım belgeler ve bilgiler hakkında gizlilik kararı verilebilmesine imkân vermektedir. Yargılama kuralları bakımından kanunîlik ilkesinin geçerli olması, medenî yargıda hangi meşru sebeplere dayanılarak aleniyetin sınırlandırılabilceği sorusunu beraberinde getirir. Bu durumda ise temel üç başvuru kaynağını incelemek gerekecektir: Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.

Yukarıda belirttiğimiz üzere, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 28. maddesi 1. fıkrasında öncelikle duruşmaların alenî olacağı kurala bağlanmış; 2. fıkrasında ise bu kurala istisna getirilmiştir. Bu hüküm uyarınca, duruşmaların bir kısmının veya tamamının gizli olarak yapılmasına ancak *genel ahlâkın* veya *kamu güvenliğinin* kesin olarak gerektirdiği hâllerde, taraflardan birinin talebi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir (HMK m. 28/2)¹⁴.

Alenî yargılanmayı düzenleyen Anayasa'nın 141. maddesi ise, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile aynı yönde aleniyetin sınırlandırılmasını *genel ahlâka* ve *kamu güvenliğine* özgülemiştir (bkz. Ay m. 141/1)¹⁵. Dolayısıyla hem Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda hem Anayasa'da aleniyetin sınırlandırılması sadece iki durumda kabul edilir: (i) Genel ahlâk¹⁶ ve (ii) kamu güvenliği.¹⁷ Dolayısıyla Türk hukukundaki pozitif düzenlemelere bakıldığında, inceleme konumuzu oluşturan özel hayatın korunması sebebi açıkça bir sınırlama sebebi olarak kabul edilmemektedir.

¹³ Bu konuda bkz. **Erdönmez**, Güray: "Alman Hukukunda Verilmiş Bazı Mahkeme Kararları Işığında Gizli Yargılama Kavramına Genel Bir Bakış", Halûk Konuralp Anısına Armağan, C. 1, Yetkin, Ankara 2009, s. 223 vd.

¹⁴ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Kurt Konca**, Aleniyetin Sınırlandırılması, s. 75-76.

¹⁵ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Kurt Konca**, Aleniyetin Sınırlandırılması, s. 73, 75.

¹⁶ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Kurt Konca**, s. 257-258; **Kurt Konca**, Aleniyetin Sınırlandırılması, s. 80-81.

¹⁷ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Kurt Konca**, s. 259-260; **Kurt Konca**, Aleniyetin Sınırlandırılması, s. 81-82.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde ise, aleniyet ilkesi âdil yargılanma hakkı içerisinde düzenlenmiştir. Âdil yargılanma hakkını düzenleyen 6. madde, kuralın duruşmaların alenî şekilde yapılması ve hükmün alenî şekilde verilmesi olduğunu belirttikten sonra, sınırlama sebeplerine değinmiştir. Bu çerçevede

“... Hüküm açık oturumda verilir; ancak, demokratik bir toplumda genel ahlak, kamu düzeni ve ulusal güvenlik yararına, küçüklerin korunması veya davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde, veya davanın açık oturumda görülmesinin adaletin selametine zarar verebileceği bazı özel durumlarda, mahkemenin zorunlu göreceği ölçüde, duruşmalar dava süresince tamamen veya kısmen basına ve dinleyicilere kapalı olarak sürdürülebilir.” (AİHS m. 6/1).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hem Anayasa'dan hem de Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndan çok daha ayrıntılı şekilde sınırlama sebeplerini belirtmiştir. Bu kapsamda (i) genel ahlak, (ii) kamu düzeni, (iii) ulusal güvenlik, (iv) küçüklerin korunması, (v) davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği, (vi) adaletin selametinin gereklilikleri sınırlama sebebi olarak kabul edilir¹⁸.

Şunu da belirtmek gerekir ki, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 28. maddesinde, bu hüküm henüz tasarı hâlindeyken daha geniş şekilde aleniyetin sınırlandırılması sebepleri düzenlenmişti ve özel hayatın korunması menfaatine özel olarak sınırlandırma sebepleri arasında yer verilmişti¹⁹. Bu yönüyle Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 28. maddesi, Bilim Komisyonu'nda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesindeki esaslar çerçevesinde çok daha geniş bir şekilde ele alınmıştı. Bilim Komisyonu'ndaki Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı'nın son hâlinde *aleniyet ilkesini* karşılayan 33. maddeye göre :

“Genel ahlak, kamu düzeni, millî güvenlik, küçüklerin korunması veya yargılama ile ilgili kişilerin özel hayatının gizliliği ya da taraflardan birinin ticarî sır gibi hukuken korunmaya değer bir menfaatinin bulunması gerekçesiyle duruşmanın bir kısmının yahut tamamının gizli olarak yapılmasına taraflardan birinin talebi üzerine yahut re'sen mahkemece karar verilir.” (HMK Tasarısı, Adalet Komisyonu, m. 33/2)²⁰.

¹⁸ AİHS m. 6 kapsamında sınırlandırma sebepleri için ayrıntılı bilgi için bkz. **İnceoğlu**, Adil Yargılanma Hakkı, s. 273-274.

¹⁹ TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 3, Sıra Sayısı: 393, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/574).

²⁰ Bu konuda bkz. TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 3, Sıra Sayısı: 393, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/574), s. 19.

Tasarı'nın bu düzenlemesi görüldüğü üzere özel hayatın, ticarî sınırların korunması gibi menfaatleri sınırlandırma sebebi olarak kabul etmekteydi. Bu hâliyle Tasarı düzenlemesi, uluslararası sözleşmelerle de uyum sağlamaktaydı (Adalet Komisyonu Gerekçesi). Bununla birlikte Tasarı'da yapılan değişiklik ile genel ahlâk ve kamu düzeni haricindeki bütün sınırlama sebepleri Kanun metninden çıkartılmıştır²¹.

Medenî yargılamada alenîyetin sınırlandırılmasını düzenleyen üç temel düzenleme arasında farklılıklar olduğu açıktır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Anayasa, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nden çok daha sınırlı şekilde sınırlandırma sebeplerini düzenlemiştir. Bu durumda ise, özellikle mahkemelerin hangi meşru sebepleri dikkate alarak bu konuda karar verebileceği sorusu akla gelebilecektir. Çok daha sınırlı sınırlandırma sebebi öngören Anayasa m. 141 ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 28 mi, yoksa Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m. 6 hükmü mü? Bu sorunun cevabı çalışmamız açısından da son derece önem arz eder. Zira özel hayatın korunması meşru sebebi sadece Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde bir sınırlandırma sebebi olarak öngörülmüşken, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Anayasa bu durumu bir sınırlandırma sebebi olarak kabul etmemiştir. Bu özel tartışmaya bir sonraki başlığımız altında yer verilecektir.

B. Özel Olarak Özel Hayatın Korunması Sebebiyle Alenîyetin Sınırlandırılması

1. Türk Hukukundaki Durum

Bir önceki başlık altında da üzerinde durulduğu gibi Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Anayasa'da, açıkça ve özel olarak özel hayatın korunması hakkına dayanılarak yargılamada alenîyetin sınırlandırılabilceğini düzenlenmemesine rağmen, öğreti²² ile tarafı bulunduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi tarafından kabul edildiği üzere bu sebep alenîyet ilkesinin sınırlandırma sebeplerinden birisini oluşturur. Bu durumda öncelikli olarak

²¹ Bu konuda bkz. **Pekcanitez**, Hakan: "Hukuk Muhakemeleri Kanun Tasarısı'nın Tanıtımı", Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı V (8-9 Eylül 2006 Ankara), Ankara 2007, (HMK Tanıtım), s. 19.

²² **Aktepe Artık**, s. 332; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, s. 147; **Budak/Karaaslan**, s. 67-68; **Çiftçi**, Pınar: Medenî Yargılama Hukukunda İspat Hakkı ve Sınırlamaları, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 2016, (İspat Hakkı), s. 630-631; **Erdönmez**, Pekcanitez Usûl, s. 901; **Kurt Konca**, s. 275; **Pekcanitez**, Alenîyet İlkesi, s. 37; **Pekcanitez**, Adil Yargılama Hakkı, s. 44-45; **Tanrıver**, s. 377-378; **Yılmaz**, s. 319.

normlar hiyerarşisi karşısında, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin de uygulanacağı (Ay m. 90/5) ve bu çerçevede maddede belirtilen özel hayatın korunması menfaatine dayanılarak mahkemelerin alenîyetin sınırlandırılmasına imkân verebileceği yapılacak ilk tespittir. Anayasa'ya göre, usûlüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır (Ay m. 90/5). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi de, temel haklara ve özgürlüklere ilişkin usûlüne uygun yürürlüğe konulmuş bir uluslararası andlaşma olduğuna ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile arasında alenîyetin sınırlandırılması sebepleri bakımından farklılık bulunduğu göre, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde belirtilen şekilde özel hayatın korunması menfaatinin de bir sınırlandırma sebebi olarak kabul edilmesi anayasal bir zorunluluktur²³. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin açık bağlayıcılığına rağmen, uygulamada özel hayatın sınırlandırılması sebebine binaen alenîyetin sınırlandırılmasına, yerel mahkemelerince ılımlı yaklaşılmamaktadır.

Özel hayatın korunması menfaatine yönelik olarak alenîyetin sınırlandırılması gereğinin bir diğer gerekçesini, temel hakların çatışması oluşturur²⁴. Alenîyet ilkesinin, yargılama sürecinde hukuk devleti ilkesinin bir görünümü olarak âdil yargılanma hakkının bir parçası olduğunu belirtmiştik. Dolayısıyla alenîyet ilkesinin temelini oluşturan yargısal güvence, âdil yargılanma hakkıdır. Âdil yargılanma hakkı gerek Anayasa'da (Ay m. 36) gerekse Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (AİHS m. 6) temel bir hak olarak kabul edilir. Buna karşılık özel hayatın korunması menfaati de yine hem Anayasa'da (Ay m. 20) hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS m. 8) kapsamında koruma altında olan bir temel haktır²⁵. Bu durumda

²³ Bu yönde bkz. **Aktepe Artık**, s. 332; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, s. 147; **Budak/Karaaslan**, s. 67-68; **Çiftçi**, İspat Hakkı, s. 630-631; **Erdönmez**, Pekcanitez Usûl, s. 901; **Kurt Konca**, s. 275; **Pekcanitez**, Alenîyet İlkesi, s. 37; **Pekcanitez**, Adil Yargılanma Hakkı, s. 44-45; **Tanrıver**, s. 377-378; **Yılmaz**, s. 319.

²⁴ *Gerçek bir temel hak çatışması*, aynı ya da farklı temel hakların farklı temel hak sahiplerince karşılıklı özgürlük ihlâli sonucunu doğuracak şekilde kullanılması şeklinde tanımlanmaktadır (tanım için bkz. **Kanadoğlu**, Korkut: Türk ve Alman Anayasa Yargısında Anayasal Değerlerin Çatışması ve Uyumlaştırılması, İstanbul 2001, s. 5).

²⁵ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Meyer-Ladewig**, Europäische Menschenrechtskonvention, 3. Auflage 2011, Art. 8, N. 7-8; **Arslan Öncü**, Gülay: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Yaşamın Korunması Hakkı, İstanbul 2011, s. 1-2; **Arslan Öncü**, Gülay: "Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı", İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme, 3. Baskı, Beta, İstanbul 2013, s. 303-315.

da biri *yargısal temel hak* olan diğeri ise *salt temel hak* teşkil eden iki menfaatin çatışması durumu söz konusu olur. Zira özel hayatın korunması hakkı çerçevesinde, kişinin yargılama sürecinde ve dava dosyasında bu hak kapsamında kabul edilen değerlerini koruma menfaati bulunur. Bu durumda anayasa hukuku öğretisine göre, çatışan temel haklar arasında mâkûl bir denge oluşturulmaya çalışılır²⁶. Bu anlamda çatışan anayasal değerler arasında uzlaşmayı sağlamak için ayrıntılı anayasal veya kanunî düzenlemeler de gerekmez²⁷. Burada anayasanın bütünlüğü ilkesi gereğince, çatışan anayasal hakların ve ilkelerin, birini diğerine üstün kılmaksızın dengelenmesi gerekir^{28, 29}. Böyle bir durumda mahkemenin sır sahibinin objektif durumunu ve kişisel sır teşkil eden menfaatini dikkate aldığında, sırrın korunmasındaki menfaatin yargılamanın alenî yapılmasındaki menfaatten daha üstün olduğu kanaatine varırsa, duruşmanın kamudan gizli yapılmasına³⁰ veya dava dosyasındaki birtakım belgenin kısmen veya tamamen alenîyetinin kaldırılmasına karar verebilecektir.

Bu noktada tartışma konusu yapılabilecek bir diğer husus da, özel hayatın korunmasına yönelik hangi tür değerlerin koruma şemsiyesi altına girebileceğidir. Örneğin kişinin malî bilgileri de, özel hayatı kapsamında sayılır ve bu durumda her bir alacak davasında alenîyetin sınırlandırılması

²⁶ Bu durum anayasa hukuku öğretisinde *pratik uyumlaştırma ilkesi* olarak ifade edilmektedir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Kanadoğlu**, s. 115-116. Ayrıca bkz. **İnceoğlu**, Sibel: “Hak ve Özgürlükleri Sınırlama ve Güvence Rejimi”, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme, 3. Baskı, İstanbul 2013, s. 24; **Oder**, Bertil: Anayasa Yargısında Yorum Yöntemleri, Hukuksal Yöntembilime Dayalı Karşılaştırmalı Bir Araştırma, İstanbul 2010, s. 63-64.

²⁷ **Kaboğlu**, İbrahim: “Hak ve Özgürlükler Anlayışındaki Gelişmelerin Anayasa’ya Yansıtılması Sorunu”, Anayasa Yargısı Dergisi 1994, S. 11, s. 250. Bu konuda ayrıca bkz. **Çiftçi**, Pınar: “Medenî Yargılama Hukuku Açısından Hak Arama Özgürlüğünün (Anayasa m. 36) Sınırlandırılması Sorunu”, Legal Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Dergisi, C. 12, S. 34, 2016/2, s. 391-392.

²⁸ **İnceoğlu**, Sibel: “Birinci Yılında Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kararlarının Analizi”, Anayasa Hukuku Dergisi 2014, C. 3, S. 5, s. 166; **Kaboğlu**, s. 250.

²⁹ Anayasa Mahkemesi bu durumu, Anayasa’nın bütünlüğü ilkesi içerisinde şu şekilde ifade etmektedir: “... Anayasa’nın tüm maddeleri aynı etki ve değerde olup, aralarında bir üstünlük sıralaması bulunmadığından, uygulamada bunlardan birine öncelik tanımak olanaklı değildir. Bu nedenle, kimi zaman zorunlu olarak birlikte uygulanan iki Anayasa kuralından biri, diğerinin sınırını oluşturabilmektedir.” AYM 26.3.2013, 2012/799, § 17.

³⁰ **Erdönmez**, Pekcanitez Usûl, s. 901-902; **Erdönmez**, Güray: Medenî Usûl Hukukunda Belgelerin İbrazi Mecburiyeti, 2. Bası, Oniki Levha, İstanbul 2014, s. 518; **Kurt Konca**, s. 279-280.

gerekip gerekmediği gibi aşırı hassas tartışmalar gündeme gelebilir. Takdir yetkisini kullanacak hâkim içinse, bu tartışmaları bertaraf edecek objektif kriteri ölçülülük ilkesi oluşturur. Zira iki temel hakkın çatışması hâlinde, başvurulacak somut kriter ölçülülük ilkesidir³¹. Hâkim, ölçülülük ilkesi kapsamında bir değerlendirme yaparken, özellikle kişinin özel hayatının korunması kapsamında gizlilik talep ettiği bilginin gerçekten de korunmaya değer olup olmadığını tespit etmelidir. Örneğin bu konuda kişiler hukukunda kabul edilen klâsik ayırmadan yararlanılması mümkündür. Bu klâsik ayırma göre kişinin özel hayat alanı üç bölümden oluşur: (i) kamuya açık alan, (ii) özel alan, (iii) gizlilik alanı.

Kamuya açık alan, herkesçe bilinen olaylardan oluşan hayat çevresidir. Burada herkesçe bilinmenin kendiliğinden mi meydana geldiği yoksa ilgili kişinin kendisinin aleniyet kazandırmasıyla mı meydana geldiğinin bir önemi bulunmaz³². *Özel alan*, kişinin, sınırlı kişiler tarafından bilinmesini istediği ve özellikle kamudan saklı tuttuğu olaylardan oluşan alandır³³. *Gizlilik alanı* ise, kişinin üçüncü kişilerden gizlediği ya da sadece kendilerine açıkladığı kişilerce bilinmesini istediği tüm olayları ve bunları içeren belgeleri içerir³⁴. Bu ayırım çerçevesinde kabul edilen temel kural da, kişinin özel ve gizlilik alanına yapılacak her tür müdahalenin kişilik hakkının ihlâli sayılmasıdır. Burada her ne kadar söz konusu bilginin veya olayın yargılama prosedürünün bir parçası olması dolayısıyla kamusal meşru sebepten veya ilgilinin rızasından söz etmek mümkün olsa da, müdahalenin meşru sayılabilmesi için ölçülü olması gerekir. Çalışmamızın son kısmında incelenecek³⁵ Anayasa Mahkemesi'ne konu olan olayı bu duruma örnek olarak vermek mümkündür. Bu olayda olduğu gibi estetik ameliyatını konu alan davada kişinin vücudunun mahrem yerlerine ilişkin fotoğrafları, doğrudan doğruya kişinin giz alanı içerisinde yer alır ve böyle bir durumda mahkemenin dosya

³¹ Temel haklar hukuku bakımından ölçülülük, temel hak ve özgürlüklerin sınırlama amaçları ile sınırlamada kullanılan araç arasındaki ilişkidir (İnceoğlu, Güvence Rejimi, s. 38). Buradaki araç, hak ve özgürlüğü sınırlayıcı tedbirdir (İnceoğlu, Güvence Rejimi, s. 39). Bunun hâricinde ölçülülük ilkesinin ölçütlerinde üç unsura başvurulur: elverişlilik, gereklilik ve oranlılık (bu alt unsurların temel haklar hukukunda uygulanması bakımından bkz. İnceoğlu, Güvence Rejimi, s. 39).

³² Dural, Mustafa/Öğüz, Tufan: Türk Özel Hukuku, C. II, Kişiler Hukuku, İstanbul 2017, s. 135.

³³ Dural/Öğüz, s. 136.

³⁴ Dural/Öğüz, s. 136.

³⁵ Bkz. aşa. IV

hakkında gizlilik kararı vermemesi, kişilik haklarına haksız ve ölçüsüz bir müdahale teşkil eder.

Özel hayatın korunması kapsamında ihlâlin oluşmaması, ilgilinin kişilik haklarını zedeleyici birtakım durumların önüne geçilmesi için bazı durumlarda alenîyetin sınırlandırılmasını gerektirir. Örneğin taraflardan birisi açı-sından utanç verici, yüz kızartıcı bir olayın dinleneceği duruşmada, alenîyetin kaldırılmaması kişinin adının, şöhretinin kirlenmesine ve manevî değerlerinin zarara uğramasına sebebiyet verebilir³⁶. Bundan başka taraflardan birisi psikolojik veya davranış bozuklukları sebebiyle konuşma zorluğu yaşıyor olabilir ve bu durumda o kişinin, duruşma salonunda alenîyet kaldırılmadan topluluk önünde dinlenmesi, yine o kişinin kişilik değerlerinin ve özel hayatının zedelenmesine yol açabilir. Dolayısıyla bireylerin üçüncü kişilerle paylaşmak istemediği özel hayatlarına ilişkin bilgiler korunmaya değerdir³⁷. Özel hayatın korunması amacıyla alenîyetin kaldırılması/sınlandırılması için uyumsuzluğun ilişkin olduğu özel hayat alanının, objektif olarak gizli kalmasında korunmaya değer menfaatlerin bulunduğu konulara ilişkin olması gerekir³⁸. Bu kapsamda aile hayatı, tıbbî durum, cinsel hayat, dinî inançlar gibi özel hayata ilişkin sınırların ifşa edilmesi hâlinde alenîyetin sınırlandırılması mümkün olmalıdır³⁹.

2. Yabancı Hukuktaki Durum

Yabancı hukuka bakıldığında ise, özel hayatın korunması menfaatinin alenîyet ilkesinin sınırlandırılmasına sebep olan meşru menfaatlerden biri olarak kanunlarda açıkça düzenlendiği tespit edilmektedir.

Alman hukukunda, alenîyetin (Öffentlichkeitssatz) sınırlandırılması sebepleri Alman Medenî Yargılama Kanunu'nda (Zivilprozessordnung-ZPO) değil, ayrıntılı şekilde daha genel bir kanun olan Alman Mahkemeler Teşkilatı Kanunu'nda (Gerichtsverfassungsgesetz-GVG) düzenlenmiştir. Bu Kanun'da öncelikli olarak kuralın duruşmaların açık şekilde yapılması olduğu düzenlenir (GVG § 169, 1. cümle), ayrıca kayıt ve yayın yasağı getirilir (GVG § 169/2. cümle). Alenîyetin sınırlandırılması sebepleri konusunda en geniş düzenlemelerin Alman hukukunda bulunduğunu ifade etmek

³⁶ **Demircioğlu**, s. 387-388; **Gilles**, Peter (Çev. Hakan Pekcanitez): “Yargı Faaliyetinde Kişiliğin ve Kişilik Alanının Korunması”, İzmir Barosu Dergisi, Y. 61, Ocak/1996, s. 17; **Kurt Konca**, s. 271; **Kurt Konca**, Alenîyetin Sınlandırılması, s. 85.

³⁷ **Gilles**, s. 17-18; **Kurt Konca**, s. 271.

³⁸ **Kurt Konca**, Alenîyetin Sınlandırılması, s. 85.

³⁹ **Kurt Konca**, s. 274.

kanaatimizce hatalı olmayacaktır. Bu kapsamda devlet güvenliğinin, kamu düzeninin veya genel ahlâkın tehlikeye girmesinden korkulması (GVG § 172/1); bir tanığın ya da başka bir kişinin yaşamının, özgürlüğünün tehlikeye girmesinden korkulması (GVG § 172/1a); önemli bir ticarî sır, buluş veya vergi sırları gibi halkın öğrenmesinin korunmayı hak eden öncelikli menfaatleri ihlâl etmesi (GVG § 172/2); özel bir sırrın, bir tanık veya uzman tarafından izinsiz ifşa edilmesinin cezaî sorumluluğu gerektirmesi (GVG § 172/3); on sekiz yaşından küçük kişilerin dinlenmesi (GVG § 172/4) durumlarında alenîyetin sınırlandırılması mümkündür. Bu özel sebeplerin yanı sıra aile hukukuna ilişkin uyumsuzluklarda ve çekişmesiz yargı işlerinde alenîyet tamamen kaldırılmakta ve bu yargılamalar halka kapalı olarak gerçekleştirilmektedir (GVG § 170/1)⁴⁰. Benzer şekilde ceza yargısında başvurulacak sınırlandırma sebepleri Kanun'da ayrıca ayrıntılı olarak belirtilmiştir (GVG § 171b).

Alman hukukunda duruşmaların alenîyeti ve bunun sınırları GVG'de düzenlenmişken, dava dosyasının alenîyetine ilişkin hususlar Alman Medenî Yargılama Kanunu'nun 299. paragrafında yer almaktadır. Buna göre tarafların dava dosyasını inceleme ve belge isteme hakkı bulunurken (ZPO § 299/1), üçüncü kişilere doğrudan doğruya bu imkân tanınmaz. Ancak mahkeme üçüncü kişilerin dava dosyasını incelemekte menfaatinin bulunduğu kanaat getirirse, bu durumda tarafların rızası olmaksızın üçüncü kişiler dava dosyasını inceleyebilirler (ZPO § 299/2).

Diğer hukuklara nazaran Alman hukukunda özel hayatın korunması kapsamında alenîyetin sınırlandırılmasına imkân tanıyan önemli düzenlemeler mevcuttur. Bu kapsamda özellikle GVG § 172/2 kuralının uygulaması özel hayatın korunması kapsamında önemli bir düzenlemedir. Özel hayatın korunması sebebiyle yargılamada alenîyetin sınırlandırılması gereğinin, özel hayatın anayasal bir hak olarak korunması ihtiyacından doğduğu kabul edilmektedir⁴¹.

İsviçre hukukunda da, kural duruşmaların alenî şekilde gerçekleştirilmesidir (SchZPO Art. 54/1). Bununla birlikte Kanun'da alenîyetin sınırlandırılabilmesi için iki sebep öngörülmüştür: (i) kamu düzeni ve (ii)

⁴⁰ Bu durumda kişinin rızasını almak koşuluyla mahkeme, duruşmayı halka açık şekilde gerçekleştirebilir (GVG § 170/1).

⁴¹ **Klein**, s. 50-52; **Kleinknecht**, Schutz der Persönlichkeit-Hauptverhandlung, s. 112; **Linck**, Joachim: "Untersuchungsausschüsse und Privatsphäre", Zeitschrift für Rechtspolitik 1987/1, s. 15-16; **Pantazopoulos**, s. 337-338; **Pieroth**, s. 258-259.

yargılamaya katılanların korunmaya değer menfaatlerinin bulunması hâli⁴² (SchZPO Art. 54/3). Bununla birlikte Alman hukukunda olduğu gibi, İsviçre hukukunda da aile hukukuna ilişkin uyuşmazlıklarda alenîyet geçerli değildir, yargılama gizli olarak yürütülür (SchZPO Art. 54/4)⁴³. İsviçre öğretisinde yargılamaya katılanların korunmaya değer menfaatleri arasında gizli veya kişisel bilgilerin ve verilerin⁴⁴; ticarî sırların⁴⁵; tanıkların korunması⁴⁶ haklı sebepler arasında kabul edilmektedir. Kanun açısından yargılamaya katılanların korunmaya değer menfaatleri kapsamında uygulamada velayet yargılamalarında, kişilik haklarının ihlâlinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda ve bedensel zarara ilişkin sorumluluk davalarında alenîyet sınırlandırılmaktadır⁴⁷. Bu gerekliliğin, anayasal kişisel özgürlüklerin korunmasıyla da ilgili olduğu kabul edilmektedir⁴⁸. İsviçre hukukunda gizlilik sebeplerinin uygulanmasında, aşağıda Türk hukuku bakımından da üzerinde duracağımız üzere ölçülülük ilkesine başvurulmaktadır⁴⁹.

İngiliz hukukunda da *alenîyet (hearing to be in public)*, İngiliz Medenî Yargılama Kuralları'nda ana kural olarak düzenlenmiştir (CPR 39.2. (1)). Bununla birlikte bu kurala oldukça geniş istisnalar da tanınmıştır. Örneğin alenîyet duruşmanın amacına zarar verecekse (CPR 39.2.(3).(a)); duruşma ulusal güvenlikle ilgili konuları içerecekse (CPR 39.2.(3).(b)); duruşma finansal bilgiler dâhil gizli bilgileri ve sır saklama yükümlülüğüne ilişkin bilgileri içerecekse (CPR 39.2.(3).(c)); duruşma, özel (gizli) yargılama çocuğun veya bu yönde menfaati olan kişinin menfaatlerini koruyacaksa (CPR 39.2.(3).(d)); duruşma, haber verilmeksizin yapılan bir başvuru duruşması ise ve kamuya açık bir duruşma yapılması bir taraf açısından haksızlık yaratacaksa (CPR 39.2.(3).(e)); duruşma tröst yönetimine ilişkin çekişmesiz yargı konularını veya mirasa ilişkin konuları içerecekse (CPR 39.2.(3).(f)); mahkeme adaletin selâmeti açısından gerekli görüyorsa (CPR 39.2.(3).(g));

⁴² Bu sınırlandırma sebebinin AİHS m. 6 ile uyumlu olduğu yönünde bkz. **Leuenberger/Tobler**, s. 134; **Schenker (Baker & McKenzie)**, Art. 54, N. 6.

⁴³ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Hurni**, Art. 54, N. 32-34; **Schenker (Baker & McKenzie)**, Art. 54, N. 14-15.

⁴⁴ **Schenker (Baker & McKenzie)**, Art. 54, N. 10. Öğretide bir kısım yazar, bu ölçüt için “özel hayat alanlarını ilgilendiren (*Privatsphäre*)” hususlar ifadesini kullanmaktadır (**Gehri/Kramer**, s. 131; **Leuenberger/Tobler**, s. 134).

⁴⁵ **Hurni**, Art. 54, N. 29; **Schenker (Baker & McKenzie)**, Art. 54, N. 11.

⁴⁶ **Schenker (Baker & McKenzie)**, Art. 54, N. 12.

⁴⁷ **Schenker (Baker & McKenzie)**, Art. 54, N. 10.

⁴⁸ **Spühler**, Karl/**Dolge**, Annette/**Gehri**, Myriam: Schweizerisches Zivilprozessrecht und Grundzüge des internationalen Zivilprozessrechts, Stämpfli Verlag, Bern 2010, s. 105.

⁴⁹ **Hurni**, Art. 54, N. 30.

mahkeme, tarafın veya tanığın kimliğinin korunması menfaati için gerekli görürse (CPR 39.2.(4)) alenîyeti sınırlandırabilir/kaldırabilir⁵⁰. Bu çerçevede alenîyetin sınırlandırılmasının/kaldırılmasının oldukça çeşitli sebebe dayanıldığı ve bu yönden de gizli yargılamalara Kıta Avrupası hukuk sistemlerindeki göre çok daha ılımlı yaklaşıldığı aşikârdır. Mahkeme özellikle CPR 39.2.(3).(c) ve CPR 39.2.(4) düzenlemelerinde sayılan sebeplere binaen tarafın özel hayatının korunması amacıyla yargılamada alenîyeti sınırlandırabilecektir.

Görüldüğü üzere *Kıta Avrupası* sistemlerinde⁵¹ ve *Common Law* sistemine dâhil olan İngiliz hukukunda özel hayatın korunmasına ilişkin çeşitli menfaatler özel kanunlarda farklı şekillerde alenîyetin sınırlandırılması için meşru sebep olarak değerlendirilmektedir. Bu gelişimi etkileyen unsurlar arasında temel hakların içinde bulunduğu gelişme ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin içtihatları şüphesiz ki önemli bir yere sahiptir.

III. ALENÎYET İLKESİNİN SINIRLANDIRILMA ŞEKİLLERİ

A. Duruşmalar Hakkında Gizlilik Kararı Verilmesi

Medenî yargılama hukukunda temel kural, duruşmaların alenî yapılmasıdır. Duruşmanın alenî yapılması ise, isteyeninin duruşmada bulunabilmesine, yapılanları görebilmesine, söylenenleri işitebilmesine ve gösterilenleri görebilmesine imkân tanır⁵². Duruşmaların halka açık yapılması, taraflar ve

⁵⁰ İngiliz hukukunda (CPR 39 (1); AİHS m. 6/1), hakkın uygulama alanı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Andrews**, Neil: *The Modern Civil Process*, Mohr Siebeck, Tübingen 2008, s. 20, 148; **Andrews**, Neil: *The Three Paths of Justice*, Springer, Birleşik Krallık 2012, s. 26-27; **Kay**, Maurice/**Sime**, Stuart/**French**, Derek: *Blackstone's Civil Practice, The Commentary 2012*, Oxford University Press, Birleşik Krallık 2011, s. 1517; **Sime**, Stuart: *A Practical Approach to Civil Procedure*, 16. Bası, Oxford University Press, Birleşik Krallık 2013, s. 39-41, 425-426.

⁵¹ Ayrıca Avusturya hukukunda (BVG Art. 90; AİHS m. 6/1; AvZPO § 171), hakkın uygulama alanı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Ballon**, Die Öffentlichkeit, s. 77 vd.; **Ballon**, Oskar: *Einführung in das österreichisches Zivilprozessrecht Streitiges Verfahren*, 11. Bası, Leykam 2006, s. 33-34; **Fucik**, Robert/**Klauser**, Alexander/**Kloiber**, Barbara: *Österreichisches und Europäisches Zivilprozessrecht*, 11. Bası, Viyana 2011, s. 262-263; **Kodek**, Georg/**Mayr**, Peter: *Zivilprozessrecht*, Viyana 2011, s. 47; **Rechberger**, Walther/**Simotta**, Daphne-Ariane: *Grundriss des österreichischen Zivilprozessrechts*, Viyana 2009, s. 213-214; **Roth**, Marianne/**Holzhammer**, Richard: *Zivilprozessrecht*, Viyana 2012, s. 32.

⁵² **Aktepe Artık**, s. 308; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, s. 146; **Erdönmez**, Pekcanitez Usül, s. 896-897; **Kurt Konca**, s. 173 vd.; **Leuenberger/Tobler**, s. 133.

yargılamayla ilgililer dışındaki kişilerin de yargılama faaliyetinin işleyişini görebilmesi toplum içerisinde adalete olan inancı kuvvetlendirir ve bu yönüyle kamusal bir menfaat barındırır⁵³. Duruşmaların halka açık yapılması aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin de dayattığı genel bir ilkedir⁵⁴. Alenîyetin bu görünümü bakımından ikili bir ayırım yapılır; doğrudan katılma ve dolaylı katılma. Kişilerin duruşmalara aracısız, bizzat katılabilmelerine doğrudan katılma denir ki, dava ile menfaati bulunmayan herhangi bir üçüncü kişinin dahi -gizlilik kararı alınmamış- herhangi bir duruşmayı doğrudan mahkeme salonunda izlemesi mümkündür⁵⁵. Bunun hâricinde mahkeme salonunda gerçekleşen duruşmalar hakkında medya organları aracılığı ile bilgi edinmek mümkündür ki, buna da dolaylı katılma denir⁵⁶.

Bununla birlikte alenîyetin sınırlandırılmasının en temel yöntemlerinden birisi de, duruşmalar hakkında gizlilik kararı verilmesidir. Bu durumda, yargılamanın taraflarının duruşmaya katılması mümkün olmakla birlikte kamunun, basın ve üçüncü kişilerin duruşma salonuna alınmasına imkân verilmez⁵⁷. Dolayısıyla, duruşmaların kapalı yapılması yönündeki bir gizlilik kararı, tarafların duruşmaya katılmalarına, dava dosyası hakkında bilgilendirilmelerine, dava dosyasındaki tutanak ve belgeye ulaşma imkânlarına engel teşkil etmez⁵⁸.

⁵³ **Ansay**, Sabri Şakir: Hukuk Yargılama Usulleri, 7. Bası, Ankara 1960, s. 56; **Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s. 189; **Leuenberger/Tobler**, s. 133; **Üstündağ**, Saim: Medenî Yargılama Hukuku, 7. Bası, İstanbul 2000, s. 259.

⁵⁴ Bu konuda bkz. **İnceoğlu**, Adil Yargılama Hakkı, s. 273-274.

⁵⁵ Bu konuda bkz. **Aktepe Artık**, s. 314-315; **Demircioğlu**, s. 376-379; **Kurt Konca**, s. 114-119; **Pekcanitez**, Alenîyet İlkesi, s. 31-32.

⁵⁶ Bu konuda bkz. **Aktepe Artık**, s. 318-321; **Demircioğlu**, s. 380-382; **Görgün**, s. 343; **Kurt Konca**, s. 120-172; **Pekcanitez**, Alenîyet İlkesi, s. 33-36; **Tanrıver**, s. 372-373. Dolaylı katılma türü, alenîyet ilkesinin en tartışmalı alanlarından birisidir. Zira kitle haberleşme özgürlüğünün kullanılması, haber alma özgürlüğü, basın özgürlüğü ile mahkemelerde yayım yasağı uzun yıllardır her hukuk sisteminde farklı şekillenmiş menfaat çatışmalarını konu almıştır. Bu yönüyle yayım yasağı ile belirtilen anayasal ilkeler ve temel haklar uzun tartışmalara konu olmuş ve hemen her hukuk sistemi kendisine göre bir çözüm üretmiştir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu da, basın organları açısından da mahkeme salonlarında yayım yasağını (HMK m. 153) kabul eden sistemlerden birisidir. İnceleme konumuzla doğrudan ilgili olmadığı için bu konunun ayrıntıları üzerinde durulmayacaktır. Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Kurt Konca**, s. 120-172.

⁵⁷ **Görgün**, s. 343; **Kurt Konca**, s. 241-242; **Kuru**, s. 48.

⁵⁸ **Erdönmez**, Pekcanitez Usûl, s. 902; **Kurt Konca**, s. 118-119.

B. Dava Dosyası Hakkında Gizlilik Kararı Verilmesi

Dava dosyasında alenîyetin kaldırılması, bu konuda alınabilecek ikinci önlemdir. Hukuk sistemimizde kabul edilen bu tedbir, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 158. maddesi ile 161. maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Kanun'un "*Tutanak örneği verilmesi*" başlığını taşıyan 158. maddesi, 1. fıkrada dava dosyasında bulunan tutanakların tamamının veya bir kısmının örneklerinin, talep hâlinde taraflara ve fer'i müdahile verilebileceğini düzenlemiştir; 2. fıkrada ise, tutanağın eki niteliğinde bulunan ve gizlilik kararı kapsamında kalan belgelerin örneğinin sadece hâkimin izni ile verilebileceği belirtilmiştir (HMK m. 158). Benzer şekilde Kanun'un "*Dosyanın taraflar ve ilgililerce incelenmesi*" başlığını taşıyan 161. maddesinin 1. fıkrasında zabıt kâtibinin gözetimi altında taraflar ve fer'i müdahilin, dava dosyasını inceleyebileceği belirtilmiştir; 2. fıkrada da, gizli olarak saklanmasına karar verilen belge ve tutanakların incelenemesinin hâkimin açık iznine bağlı olduğu belirtilmiştir (HMK m. 161). Söz konusu iki maddenin birlikte değerlendirilmesinden çıkan sonuç mahkeme takdir yetkisine göre belirlediği durumlarda, duruşma tutanakları ve birtakım belgeler hakkında gizlilik kararı verebilir. Bu durumda söz konusu belge ve tutanakların incelenmesi de, hâkimin iznine bağlanabilir.

Duruşmaların gizli yapılması hâlinde, taraf alenîyetinin sınırlandırılması söz konusu olmamakla birlikte; dava dosyası bakımından gizlilik kararı verilmesi hâlinde, taraf alenîyeti ve hukukî dinlenilme hakkı kısmen de olsa bertaraf edilebilmektedir⁵⁹. Zira hâkim bu durumda, taraf vekilinin dahi dava dosyasındaki birtakım belgelere ve bilgilere erişimini engelleyebilmektedir. Bu sebeple de, alenîyetin sınırlandırılmasının bu türüne daha fazla hassasiyetle yaklaşılmalıdır. Zira ölçüsüz veya gereksiz verilen bir sınırlandırma kararı, tarafların dosyaya erişimini engelleyebilecek; bu durum da, taraflar açısından en önemli güvence olan âdil yargılanma hakkı temelinde eşit silâhlarla yargılanma hakkı, hukukî dinlenilme hakkı ve ispat haklarının ihlâl

⁵⁹ *Taraf alenîyeti ile duruşmaların alenîyeti* birbirinden farklı kavramlardır. *Taraf alenîyeti* (*Parteiöffentlichkeit*) tutanakların, dosyaların, delillerin taraflarca ve vekillerince incelenemesini ve bunlardan örnek alınabilmesini ifade ederek daha fazla hukukî dinlenilme ve ispat hakkı ile ilişkilidir. Bu konuda bkz. **Aktepe Artık**, s. 308; **Özekes**, Muhammet: *Medenî Usul Hukukunda Hukukî Dinlenilme Hakkı*, Yetkin, Ankara 2003, s. 94; **Pekcanitez**, *Alenîyet İlkesi*, s. 408-409; **Späth**, Stefan: *The Parteiöffentlichkeit des Zivilprozesses, Die Informationspflichten des Gerichts gegenüber den Parteien* (Diss., Univ., Hamburg, 1995), LIT Verlag, Münster 1995, s. 79-90. *Ansay*'a göre, taraf alenîyeti mutlak bir ilkedir (*Ansay*, s. 57-58).

edilmesine sebebiyet verebilecektir⁶⁰. Nihâyetinde alenîyetin kural olduğu, alenîyetin kaldırılmasına ilişkin kuralların istisna niteliğinde olduğu ve bu sebeple de istisnaî nitelikteki bu kuralların da dar yorumlanması gerektiği unutulmamalıdır⁶¹. Bununla birlikte aksi durumda da, yani gizlilik kararı verilmesi gereken bir belge/bilgi hakkında dosyanın taraflara alenî tutulması, ilgili bakımından özel hayatının korunması hakkının ihlâl edilmesine sebebiyet verebilecektir. Bu sebeple hâkim özellikle dava dosyasındaki birtakım belgelere ve bilgilere taraf alenîyetini kapatmak istiyorsa, menfaat çatışmasını iyi bir şekilde dengelemeli ve ölçülülük ilkesinin gereklerine uygun olarak gereken bu tedbiri almalıdır.

C. Kısa Karardan Sır İçeren Bilgilerin Kaldırılması

Alenîyet ilkesinin bir diğer sonucu hükmün alenî şekilde açıklanmasıdır. Bu zorunluluk hem Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda (HMK m. 28/1) hem Anayasa'da (Ay m. 141) hem de AİHS'nde (AİHS m. 6) düzenlenir⁶². Esasen alenîyetin sınırlandırılması/kaldırılması durumunda, hükmün alenî şekilde verileceğine ilişkin kuralın bir istisnası bulunmaz. Bununla birlikte kanaatimizce öğretide de haklı şekilde belirtildiği üzere, özellikle özel hayatın korunması gibi sır içeren bir bilginin mahkemenin kısa kararından çıkarılması bireylerin temel haklarına uygun bir yorum olacaktır⁶³. Bu durumda sırrın korunmasındaki menfaat ile toplum tarafından yargılamanın denetlenmesinin sağlayacağı hukukî menfaat karşılaştırılmalı; sırrın korunmasına öncelik verilmesi ve üçüncü kişilerin kendilerine tanınan denetim hakkını tarafların sırları dışındaki bilgileri ve duruşmalarda edindikleri diğer bilgiler esas alarak yargılamaları menfaatler dengesine uygun bir çözüm olacaktır⁶⁴.

IV. ANAYASA MAHKEMESİ'NİN KONUYA İLİŞKİN GÜNCEL İÇTİHADININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Anayasa Mahkemesi, 25.10.2017 tarihinde vermiş olduğu bir kararla⁶⁵ buraya kadar belirttiğimiz ihtiyaçlara dayanarak özel hayatın korunması

⁶⁰ Çiftçi, İspat Hakkı, s. 639-641.

⁶¹ Kurt Konca, Alenîyetin Sınırlandırılması, s. 73.

⁶² Bu konuda bkz. İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı, s. 275-276.

⁶³ Bu yönde bkz. Erdönmez, Pekcanitez Usûl, s. 898-899; Erdönmez, s. 518; Kurt Konca, s. 280.

⁶⁴ Bu yönde bkz. Erdönmez, Pekcanitez Usûl, s. 898-899; Erdönmez, s. 518; Kurt Konca, s. 280.

⁶⁵ AYM, 25.10.2017, 2014/14189.

menfaatine yönelik olarak yargılamanın gizli yapılması yönündeki talebin yerel mahkemece reddedilmesini temel hak ihlâli olarak kabul etmiştir. Bu karar Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru yolunda bu yönde -medenî yargılama bakımından- vermiş olduğu ilk içtihatı ve bu yönüyle emsal niteliktedir. Anayasa Mahkemesi'nin farklı zamanlarda alenîyet ilkesinin kendisine ve önemine vurgu yaptığı kararlara sıklıkla rastlamak mümkün olmakla birlikte⁶⁶, bu karardan önce Mahkeme'nin alenîyetin sınırlandırılmasına yönelik bir içtihadında rastlanılamamıştır.

Başvuru konusu olayda, başvuru bir göğüs operasyonu geçirmiş, operasyonda tıbbî hatalar yapılması sebebiyle doktora karşı hem cezaî hem tazminat yollarına başvurmuş; tazminat davası açısından da yerel mahkeme dava dosyası hakkında gizlilik kararı verilmesini talep etmiştir. Zira bu dosyada davacı taraf, davayı kazanabilmek, üzerine düşen somutlaştırma yükünü gereğince yerine getirmek amacıyla doktorun kusurunu ispat yükü altında bulunmaktaydı ve doktorun kusurlu davranışını da dava dosyasına sunduğu fotoğraflarla somutlaştırmıştır. Davacı taraf, aynı zamanda dava dosyasına eklediği bu fotoğraflar hakkında gizlilik kararı verilmesini talep etmiş; yerel mahkeme ise davacının bu talebini reddetmiştir. Davacının bireysel başvurusu üzerine, durumu değerlendiren Anayasa Mahkemesi başvuru kararını bu ret kararı ile birlikte özel hayatının korunması hakkının ihlâl edildiğini hükme bağlamıştır. Gerçekten de özel hayatın gizliliği kapsamında kişilerin mahremiyet hakkı bulunur⁶⁷ ve mahremiyet hakkı uyarınca bireyin

⁶⁶ Alenî yargılanma hakkının önemi, Anayasa Mahkemesi tarafından şu şekilde belirtilmektedir: "Sözleşme'nin 6. maddesinde belirtilen alenî yargılanma hakkı, davanın alenî (açık) duruşma ile görülmesinin yanı sıra mahkeme kararının da alenî olarak açıklanması gereğine işaret etmektedir. Anayasa'nın 36. maddesinde açıkça alenî yargılanma hakkından söz edilmemekle birlikte, adil yargılanma hakkının somut görünümünden biri olan bu hak esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da zımnî bir unsuru olup, ayrıca duruşmaların herkese açık olduğunu belirten ve alenîyetin hem kişinin adil yargılanma hakkından yararlanmasına hem de toplumun adalete güvenini sağlamak bakımından kamu yararına hizmet ettiğine işaret eden madde gerekçesi de nazara alındığında, yargılamanın alenîyetinin yanı sıra hükmün alenîyetine de işaret ettiği anlaşılan Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, alenî yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır." (AYM, 20.3.2014, 2013/1780, § 31-32 [RG 10.5.2014, S. 28996]).

⁶⁷ Bu hak mahremiyet hakkı veya Türk hukuku öğretisinde yaygın olarak kullanıldığı üzere *kişinin sırları (gizlilik alanı) üzerindeki kişilik hakkı* olarak da bilinir. Bu alan, bireyin gizli kalmasında menfaati bulunan tüm sırlarını ifade eder (**Oğuzman**, Kemal/**Seliçi**, Özer/**Oktay-Özdemir**, Saibe: *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*, 16.

kendisi hakkındaki bilgileri kontrol edebilme menfaatinin bulunduğu kabul edilir⁶⁸. Bu kapsamda bireyin, kendisine ilişkin herhangi bir bilginin, kendi rızası olmaksızın açıklanmaması, yayılmaması ve bu bilgilere başkalarının ulaşmaması, kısacası bu bilgilerin mahrem kalması konusunda hukukî menfaati bulunur⁶⁹. Bu çerçevede somut olayda davacı tarafın dava dosyasına sunduğu resimler olmasaydı dahi, gizlilik kararı alınması için yeterli menfaati bulunduğunu kabul etmek gerekir. Zira geçirilen bir tıbbî operasyona ilişkin bilgiler de tıbbî kişisel veriler kapsamında korunmaya değerdir⁷⁰. Kaldı ki, somut olayda bir de davacının vücudunun mahrem bir yerine ilişkin fotoğraflar dava dosyasına dâhil olduğundan, evleviyetle kişinin fotoğrafları üzerinde de özel hayatının korunması kapsamında gizlilik kararı alınması için hukukî menfaati bulunmaktaydı⁷¹. Zira Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında da Anayasa kapsamında da özel hayata saygı hakkı, bireyin görüntüsü üzerindeki hakkını da kapsar⁷².

Anayasa Mahkemesi kanaatimizce özellikle iki açıdan daha kararında önemli değerlendirmeler yapmıştır. Bunlardan ilki, Anayasa Mahkemesi'nin ihlâl sonucuna ulaşırken kullandığı yöntemdir. Mahkeme bu durumda, âdil yargılanma hakkı ile başvurucunun özel hayatının korunması menfaatlerinin çatıştığını ve bu çatışan menfaatler içerisinde ölçülü bir dengeleme yapılması gerektiğini vurgulamıştır:

“...somut olayda olduğu gibi özel hayatın gizliliği hakkı bağlamında özellikle hassasiyet arz eden kişisel verilerin korunmasının gözetilmesi gereken durumlarda yargı makamlarının gerekli tedbirleri alması görevi bulunmak-

Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2016, s. 187). Kişinin sırları da, kişilik haklarına dâhil olduğundan hukuken koruma altındadır (**Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 187-188). Kişinin sırlarına dâhil olan bilgiler arasında kişinin sağlık durumu ile ilgili bilgileri, başka bir ifadeyle tıbbî kişisel bilgileri örnek verilebilmektedir (**Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 188). Ayrıca bireyin sırlarının, özel hayatın gizliliği kapsamında Anayasa teminatı altında olduğuna ilişkin bkz. **Erdoğan**, Mustafa: İnsan Hakları Teorisi ve Hukuku, 3. Bası, Orion, Ankara 2012, s.193.

⁶⁸ Bu konuda bkz. **Arslan Öncü**, s. 181; **Arslan Öncü**, Özel Yaşama Saygı, s. 311.

⁶⁹ **Arslan Öncü**, s. 181-182; **Arslan Öncü**, Özel Yaşama Saygı, s. 311.

⁷⁰ **Kurt Konca**, s. 271-272; **Kurt Konca**, Aleniyetin Sınırlandırılması, s. 85. Ayrıca bireylerin gördüğü tedavilere ilişkin bilgilerin özel hayatın gizliliği kapsamında Anayasa teminatı altında olduğuna ilişkin bkz. **Erdoğan**, s. 193.

⁷¹ Bireyin fotoğraflarının kişilik hakkına dâhil olduğu ve bireylerin fotoğrafları üzerinde kişilik haklarını koruma kapsamında menfaatinin bulunduğu konusunda bkz. **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 185.

⁷² **Arslan Öncü**, s. 189.

tadır. Bu doğrultuda derece mahkemelerince yargılamanın aleni yürütülmesinde var olan kamusal menfaat ile başvurucunun mahremiyetinin korunması menfaati arasında adil bir denge kurulmalı ve ulaşılan sonuç hakkında hüküm kurulurken ilgili ve yeterli gerekçeler sunulmalıdır.”⁷³.

İkinci olarak ise, Anayasa Mahkemesi yerel mahkemelerin gizlilik talepleri konusunda karar verirken bu kararların mutlaka gerekçeli olması gerektiğine vurgu yapmıştır⁷⁴:

“Anayasa’nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı dikkate alınarak 6100 sayılı Kanun’un 28. Maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan, tarafların gizlilik talebi hakkındaki kararın gerekçelerinin esas hakkındaki karar ile birlikte açıklanacağı düzenlemesinin bu konudaki ara kararların tamamen gerekçesiz olacağı şeklinde yorumlanması kabul edilemez. İlk derece mahkemesinin gizlilik talepleri hakkındaki ara kararını gizliliğin amacını yok edecek açıklamalardan kaçınarak ama mutlaka gerekçeli olarak vermesi gereklidir. Üstelik bu şekildeki ara kararların denetlenmesine yönelik etkili olağan kanun yolu bulunmadığı dikkate alındığında bu kararların gerekçeli olmasının önemi daha da artmaktadır. Zira tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini öğrenmelerinin sağlanması ancak gerekçe ile mümkündür.”⁷⁵

Gizlilik kararı verilmesiyle ilgili -somut olayda da benzeri olduğu gibi- bir diğer sorun, gizlilik kararı verilmesi gereken bir durumda yerel mahkemenin ara kararı ile bu talebi reddetmesi durumunda başvurulabilecek hukukî çarenin belirlenmesidir. Bu durumun tam tersi de ihtimâl dâhilindedir; yani gizlilik kararı verilmemesi gereken bir durumda mahkemenin gizlilik kararı vermesi hâlinde başvurulacak hukukî çarenin belirlenmesi. Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun bu konuda -Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu’na nazaran- getirdiği yeni düzenlemeye göre *duruşmalar* hakkında verilen gizlilik kararının gerekçesi ancak esas hükümlerle birlikte açıklanabilir (HMK m. 28/3)⁷⁶. Bununla birlikte *dava dosyasındaki belge ve tutanaklar*

⁷³ AYM, 25.10.2017, 2014/14189, § 61.

⁷⁴ Öğretide benzer şekilde hâkimin alenîyetin sınırlandırılması talebine karar verirken mutlaka bunu tatminkâr şekilde gerekçelendirmesi konusunda bkz. **Erdönmez**, Pekcanitez Usûl, s. 899; **Pekcanitez**, Alenîyet, s. 37.

⁷⁵ AYM, 25.10.2017, 2014/14189, § 67.

⁷⁶ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Umar**, Bilge: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, s. 135-136.

hakkında verilen gizlilik kararı ile ilgili Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda bir düzenleme getirilmemiştir. Nitekim söz konusu Anayasa Mahkemesi kararına konu olayda da, yerel mahkeme dosyadaki birtakım belge hakkındaki gizlilik kararını reddetmiş ve buna ilişkin ne ara kararında ne de sonrasında herhangi bir gerekçe açıklamamıştır. Bu durumda, yani dava dosyasındaki belge ve tutanaklar hakkında verilen gizlilik kararı taleplerinin gerekçesinin nihâî hükmün verilmesi beklenmeden mahkemece açıklanması gerekir⁷⁷. Bu durumda, öğretide de kabul edildiği üzere duruşmalarda alenî-yetin kaldırılması durumundaki uygulanacak açık Kanun hükmüne (HMK m. 28/3) benzer bir düzenleme bulunmadığından⁷⁸ ve verilecek gizlilik kararı ile birlikte tarafların dava dosyasına erişimi kısmen kısıtlanacağından tarafların derhal bu gizlilik kararı konusunda bilgilendirilmesi gerekir.

Aksi durumda ne olacağı da Kanun'da açıkça düzenlenmemiştir. Bu durumda yani özel hayatın korunması gibi bir menfaate dayanarak mahkemenin talep edilen gizlilik kararının reddedilmesi hâlinde, taraflara nasıl bir hukukî koruma sağlanabileceği açık değildir. Zira bu durumda haklı olarak öğretide de belirtildiği üzere, gizlilik kararının reddine ilişkin karar ara karar olacağından ve ara kararlara karşı tek başına kanun yolu mümkün olamayacağından, burada gerçekten de gizliliği gerektiren bir menfaat bulunması hâlinde tarafın sır içeren menfaati tüm yargılama boyunca kamuya açık hâlde bulunacaktır⁷⁹. Söz konusu Anayasa Mahkemesi'ne konu olayda da aynı bu durum gerçekleşmiş; davacı tarafın gizlilik talebi reddedildiği için özel hayatının ve kişilik haklarının en mahrem bilgilerini içeren fotoğraflar yaklaşık dört yıl dava dosyasında alenî halde kalmıştır. Böyle bir durumda, her ne kadar tarafın bu ret kararı sebebiyle tek başına kanun yoluna başvurma imkânı bulunmadığı belirtilse de, mahkemenin her an ara kararından dönme imkânının bulunduğu göz önüne alınarak tarafın talebini yenilemesi gerektiği tavsiye edilmektedir⁸⁰. Bununla birlikte aynı somut olayda olduğu gibi, tarafın tüm taleplerine rağmen mahkeme ara kararından dönmeyebilir ve özel hayatın korunması veya ticarî sırların korunması gibi menfaatler yargılama boyunca alenî hâlde kalabilir. Bu durumda ise, Anayasa Mahkemesi'ne ihlâl edilen temel hak için hukukî çarelere başvurmak mümkündür. Şüphesiz ki, bu durum korunması gereken kişisel menfaatin uğradığı zararı tam olarak karşılayamayabilir. Örneğin somut olayda kişinin vücudunun mahrem yerle-

⁷⁷ Bu yönde bkz. **Erdönmez**, Pekcanitez Usûl, s. 900; **Erdönmez**, s. 400.

⁷⁸ Bu konuda bkz. **Yılmaz**, s. 320-321.

⁷⁹ **Erdönmez**, Pekcanitez Usûl, s. 900-901.

⁸⁰ **Erdönmez**, Pekcanitez Usûl, s. 901.

rine ilişkin fotoğrafları alenî hâlde kalmaya devam eder ve bireysel başvuru neticesinde elde edilecek tazminat kişinin manevî dünyasında oluşan zararı karşılayamayabilir. Veya ticarî bir sırrın korunması için talep edilen gizlilik kararı reddedilirse, taraf için telafisi güç maddî zararlar gerçekleşebilir. Tüm bu durumlarda ayrıca devletin sorumluluğu yoluna gidilebilecektir. Bu çerçevede hüküm mahkemeleri de gizli yargılama yapma konusundaki talepleri hassasiyetle incelemeli, menfaat çatışmasını temel hak ihlâli oluşmayacak şekilde dengelemelidir.

V. SONUÇ

Buraya kadar yaptığımız açıklama ve değerlendirmelerimizden de anlaşılacağı üzere, medenî yargılama açısından özel hayatın korunması menfaatine dayalı olarak yargılamada alenîyet kısmen sınırlandırılabilir. Nitekim yaptığımız incelemeler karşılaştırmalı hukukta da belli başlı hukuk sistemlerinde, özel hayatın korunması menfaatine dayalı olarak yargılamada alenîyet ilkesine sınırlandırma getirildiğini göstermektedir. Buna imkân verilmesi en başta Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraf olan devletler açısından, mahkemelere pozitif bir yükümlülük getirir. Zira Sözleşme açıkça, özel hayatın korunması menfaatine dayalı olarak alenîyet ilkesinin sınırlandırılmasına imkân vermektedir. Bunun ötesinde temel hakların güçlü bir gelişme içerisinde olduğu günümüzde, özel hayatın korunması temel haklar kartelasının başlıca gereklilikleri arasında yer alır. Dolayısıyla özellikle yargılama sürecinde özel hayatın korunması kişisel menfaati ile yargılamanın alenî yapılmasındaki kamusal menfaat çatıştığında, mahkemelerin bu çatışmayı hassasiyetle dengelemesi gerekir. Temel hak çatışmalarının çözümü bunu gerektirir ve mahkemenin ölçsüz, gerekçesiz, tatminkâr olmayan gerekçelerle tarafın alenîyetin sınırlandırılması yönündeki talebini reddetmemesi gerekir.

Son olarak çalışmamız açısından yaptığımız tüm bu değerlendirmelerin ve özellikle uygulama bakımından olması gereken açısından yaptığımız eleştirilerin, diğer birtakım menfaatlerin korunması açısından da geçerli olabileceğini belirtmek isteriz. Örneğin ticarî sırların korunması, yargılama prosedürü açısından apayrı bir korunma menfaatini gerektirir ve hüküm mahkemelerinin ticarî sırların söz konusu olduğu davalarda çok daha hassas bir şekilde menfaatleri dengelemesini gerektirir. Bugün için genel bir uygulama olarak hüküm mahkemelerinin ticarî sırlar, özel hayatın korunması gibi konularda alenîyetin sınırlandırılması konusunda genel ve ölçülülük ilkesinin gereklerine uygun bir uygulama eğilimi içerisinde olduklarını ifade etmek oldukça güçtür. Bununla birlikte çalışmamızın son kısmında yer verdiğimiz

Anayasa Mahkemesi'nin güncel içtihadının bu konuda önemli bir kapıyı aralayacağını ve uygulamadaki önemli bir eksikliği gidereceğini umut etmekteyiz. Bu üst mahkeme içtihadının da uygulamayı olumlu yönde geliştirmek için etkili bir sonuç üretememesi durumunda, -her ne kadar Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ndeki açık düzenlemelere karşın elzem olmadığı kanaatindeyse de- gerekiyorsa Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda bu konuda değişiklik yapılarak alenîyetin sınırlandırılması sebeplerinin uluslararası sözleşme hükümlerine uygun şekilde genişletilmesi kanaatimizce uygulamanın değişmesi bakımından önemli bir adım olabilecektir.

KAYNAKÇA

- Aktepe Artık**, Sezin: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Medeni Usul Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı, Seçkin, Ankara 2014.
- Alangoya**, Yavuz/**Yıldırım**, Kamil/**Deren-Yıldırım**, Nevhis: Medenî Usul Hukuku Esasları, 7. Baskı, Alkım Yayınları, İstanbul 2009.
- Andrews**, Neil: The Modern Civil Process, Mohr Siebeck, Tübingen 2008.
- Andrews**, Neil: The Three Paths of Justice, Springer, Birleşik Krallık 2012.
- Ansay**, Sabri Şakir: Hukuk Yargılama Usulleri, 7. Bası, Ankara 1960.
- Arnold**, Stefan: “Zum Grundsatz der Öffentlichkeit im Zivilverfahren”, Europäische und internationale Dimension des Rechts, Festschrift für Daphne-Ariane Simotta, 2012, s. 11-27.
- Arslan Öncü**, Gülay: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Yaşamın Korunması Hakkı, Beta, İstanbul 2011.
- Arslan Öncü**, Gülay: “Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı”, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme, 3. Baskı, Beta, İstanbul 2013, (Özel Yaşama Saygı), s. 23-53.
- Arslan**, Ramazan/**Yılmaz**, Ejder/**Taşpınar Ayvaz**, Sema: Medenî Usul Hukuku, 1. Baskı, Yetkin, Ankara 2016.
- Atalay**, Esra: “Yargısal Temel Haklar”, Prof. Şükrü Postacıoğlu’na Armağan, İzmir 1997, s. 437-454.
- Ballon**, Oskar J.: Einführung in das österreichisches Zivilprozessrecht Streitiges Verfahren, 11. Bası, Leykam 2006.
- Ballon**, Oskar J.: “Die Öffentlichkeit im österreichischen Zivilverfahrensrecht und der österreichische Vorbehalt zu Art. 6 EMRK”, Wege zur Globalisierung des Rechts, Festschrift für Rolf A. Schütze zum 65. Geburtstag, Münih 1999, (Die Öffentlichkeit), s. 75-84.
- Baker & McKenzie**: Schweizerische Zivilprozessordnung, Stämpfli Verlag, Bern 2010.
- Budak**, Ali Cem/**Karaaslan**, Varol: Medenî Usul Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.
- Çiftçi**, Pınar: Medenî Yargılama Hukukunda İspat Hakkı ve Sınırlamaları, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk

- Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, (İspat Hakkı), İzmir 2016.
- Çiftçi**, Pınar: “Medenî Yargılama Hukuku Açısından Hak Arama Özgürlüğünün (Anayasa m. 36) Sınırlandırılması Sorunu”, Legal MİHDER C. 12, S. 34, 2016/2, s. 361-400.
- Demircioğlu**, Yaşar: Medenî Usul Hukukunda İnsan Hakları ve Adil Yargılanma Hakkı Güvenceleri, Yetkin, Ankara 2007.
- Dural**, Mustafa/**Öğüz**, Tufan: Türk Özel Hukuku, C. II, Kişiler Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 2017.
- Erdoğan**, Mustafa: İnsan Hakları Teorisi ve Hukuku, 3. Bası, Orion, Ankara 2012.
- Erdönmez**, Güray: Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, 15. Bası, Oniki Levha, İstanbul 2017.
- Erdönmez**, Güray: Medenî Usûl Hukukunda Belgelerin İbrazi Mecburiyeti, 2. Bası, Oniki Levha, İstanbul 2014.
- Erdönmez**, Güray: “Alman Hukukunda Verilmiş Bazı Mahkeme Kararları Işığında Gizli Yargılama Kavramına Genel Bir Bakış”, Halûk Konuralp Anısına Armağan, C. 1, Yetkin, Ankara 2009, s. 223-240.
- Fucik**, Robert/**Klauser**, Alexander/**Kloiber**, Barbara: Österreichisches und Europäisches Zivilprozessrecht, 11. Bası, Viyana 2011.
- Gehri**, Myriam A./**Kramer**, Micheal: ZPO Kommentar, Orell Füssli Verlag, Zürich 2011.
- Gilles**, Peter (Çev. Hakan Pekcanitez): “Yargı Faaliyetinde Kişiliğin ve Kişilik Alanının Korunması”, İzmir Barosu Dergisi, Y. 61, Ocak/1996, s. 9-28.
- Görgün**, Şanal: Medenî Usûl Hukuku, 5. Baskı, Yetkin, Ankara 2016.
- Gözbüyük**, Şeref/**Gölcüklü**, Feyyaz: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Avrupa İnsan Hakları İnceleme ve Yargılama Yöntemi, Turhan Kitabevi, Ankara 2013.
- Harris**, D. J./**O’Boyle**, M./**Bates**, E. P./**Buckley**, C. M.: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku, Oxford Univ. Press, 2009 (Avrupa Konseyi, 2012, Türkçe baskı).
- Hurni**, Christoph (Hrsg: **Hausheer**, Heinz/**Walter**, Hans Peter): Zivilprozessordnung, Berner Kommentar, Stämpfli Verlag, Bern 2012.

- İnceoğlu**, Sibel: “Birinci Yılında Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kararlarının Analizi”, *Anayasa Hukuku Dergisi* 2014, C. 3, S. 5, s. 149-190.
- İnceoğlu**, Sibel: “Hak ve Özgürlükleri Sınırlama ve Güvence Rejimi”, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme*, 3. Baskı, Beta, İstanbul 2013, (Güvence Rejimi), s. 23-53.
- İnceoğlu**, Sibel: “Adil Yargılanma Hakkı”, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme*, 3. Baskı, Beta, İstanbul 2013, s. 209-286.
- Kaboğlu**, İbrahim: “Hak ve Özgürlükler Anlayışındaki Gelişmelerin Anayasa’ya Yansıtılması Sorunu”, *Anayasa Yargısı Dergisi* 1994, S. 11, s. 237-252.
- Kanadoğlu**, Korkut: *Türk ve Alman Anayasa Yargısında Anayasal Değerlerin Çatışması ve Uyumlaştırılması*, İstanbul 2001.
- Kay**, Maurice/**Sime**, Stuart/**French**, Derek: *Blackstone’s Civil Practice, The Commentary* 2012, Oxford University Press, Birleşik Krallık 2011.
- Klein**, Stefanie: *Die Grundsätze der Öffentlichkeit und Mündlichkeit im Zivilprozeß im Spannungsfeld zum Recht auf informationelle Selbstbestimmung* (Diss., Univ., Köln, 1995), Köln 1995.
- Kleinknecht**, Theodor: “Schutz der Persönlichkeit des Angeklagten durch Ausschluss der Öffentlichkeit in der Hauptverhandlung”, *Festschrift Erich Schmidt-Leichner zum 65. Geburtstag*, 1978, (Schutz der Persönlichkeit-Hauptverhandlung), s. 111-119.
- Kleinknecht**, Theodor: “Öffentlichkeit der Hauptverhandlung und Schutz der Persönlichkeit”, *Festschrift für den scheidenden Präsidenten des Oberlandesgerichts Nürnberg*, Dr. Maximilian Nüchterlein, 1978, (Schutz der Persönlichkeit), s. 173-190.
- Kodek**, Georg/**Mayr**, Peter: *Zivilprozessrecht*, Viyana 2011.
- Kurt Konca**, Nesibe: *Medeni Usul Hukukunda Aleniyet İlkesi*, Seçkin, Ankara 2009.
- Kurt Konca**, Nesibe: “Medeni Usul Hukukunda Aleniyet İlkesinin Sınırlandırılması”, *Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukukçuları Toplantısı - XII* (18-19 Ekim 2014, Isparta), Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi MİHBİR Özel Sayısı, C. 4, S. 2, 2014, (Aleniyetin Sınırlandırılması), s. 65-95.

- Kuru, Baki:** İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, Yetkin, Ankara 2017.
- Leuenberger, Christoph/Uffer Tobler, Beatrice:** Schweizerisches Zivilprozessrecht, Stämpfli Verlag, Bern 2010.
- Linck, Joachim:** “Untersuchungsausschüsse und Privatsphäre”, Zeitschrift für Rechtspolitik 1987/1, s. 11-19.
- Meyer-Ladewig,** Europäische Menschenrechtskonvention, 3. Bası, 2011.
- Oder, Bertil:** Anayasa Yargısında Yorum Yöntemleri, Hukuksal Yöntembilime Dayalı Karşılaştırmalı Bir Araştırma, İstanbul 2010.
- Oğuzman, Kemal/Seliçi, Özer/Oktay-Özdemir, Saibe:** Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), 16. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2016.
- Özekes, Muhammet:** Medenî Usul Hukukunda Hukukî Dinlenilme Hakkı, Yetkin, Ankara 2003.
- Pantazopoulos, Anthanassios:** “Der Öffentlichkeitsgrundsatz in Zivilprozess”, ZZPInt 2008, C. 13, s. 319-350.
- Pekcanitez, Hakan:** “Hukuk Muhakemeleri Kanun Tasarısı’nın Tanıtım”, Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı V (8-9 Eylül 2006 Ankara), Ankara 2007, (HMK Tanıtım), s. 3-31.
- Pekcanitez, Hakan:** “Medeni Yargıda Adil Yargılama”, İzBD 1997/Nisan, (Adil Yargılanma Hakkı), s. 35-61.
- Pekcanitez, Hakan:** “Medeni Usul Hukukunda Aleniyet İlkesi”, İzBD, Ekim/1999, (Aleniyet İlkesi), s. 21-42.
- Pieroth, Bodo:** “Gerichtsöffentlichkeit und Persönlichkeitsschutz Zur Fragwürdigkeit des § 169 S. 2 GVG”, Recht der Persönlichkeit 1996, s. 249-277.
- Rechberger, Walther/Simotta, Daphne-Ariane:** Grundriss des österreichischen Zivilprozessrechts, Viyana 2009.
- Rechberger, Walther:** “Relations Between Parties, Judges and Lawyers. Modern Civil Procedure and the Balance of Procedural Forces”, XII Congreso Mundial de Derecho Procesal, Vol. III, La relación entre las partes, los jueces y los abogados, Universidad Nacional Autónoma de México, México 2005, s. 179-188.
- Roth, Marianne/Holzhammer, Richard:** Zivilprozessrecht, Viyana 2012.
- Sime, Stuart:** A Practical Approach to Civil Procedure, 16. Bası, Oxford Univ. Press, Birleşik Krallık 2013.

- Späth**, Stefan: The Parteiöffentlichkeit des Zivilprozesses, Die Informationspflichten des Gerichts gegenüber den Parteien (Diss., Univ., Hamburg, 1995), LIT Verlag, Münster 1995.
- Spühler**, Karl/**Dolge**, Annette/**Gehri**, Myriam: Schweizerisches Zivilprozessrecht und Grundzüge des internationalen Zivilprozessrechts, Stämpfli Verlag, Bern 2010.
- Tanrıver**, Süha: Medenî Usûl Hukuku, C. I, Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması, Yetkin, Ankara 2016.
- Umar**, Bilge: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Bası, Yetkin, Ankara 2014.
- Üstündağ**, Saim: Medeni Yargılama Hukuku, 7. Bası, İstanbul 2000.
- Walder-Richli**, Hans Ulrich: Zivilprozessrecht, Schultess 2009.
- Yılmaz**, Ejder: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Bası, Yetkin, Ankara 2013.

KISALTMALAR CETVELİ

AIHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AIHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Art.	: Artikel (madde)
aşa.	: aşağı
Ay.	: 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
AYM	: Anayasa Mahkemesi
Bkz.	: bakınız
C.	: Cilt
CPR	: Civil Procedure Rules (İngiliz Medenî Yargılama Kuralları)
GVG	: Gerichtsverfassungsgesetz (Alman Mahkeme Teşkilâtı Kanunu)
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İzBD	: İzmir Barosu Dergisi
m.	: madde
MİHBİR	: Türk Medeni Usul ve İcra İflas Hukukçuları Birliği
MİHDER	: Legal Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Dergisi
RG	: Resmî Gazete
s.	: sayfa
S.	: Sayı
SchBV	: Schweizerische Bundesverfassung (İsviçre Federal Anayasası)
SchZPO	: Schweizerische Zivilprozessordnung (İsviçre Medenî Yargılama Kanunu)
Y.	: Yıl
ZPO	: Zivilprozessordnung (Medenî Yargılama Kanunu)
ZZPInt	: Zeitschrift für Zivilprozess International
§	: Paragraf

